

truus schilp lezing

1. COR

Had ik als introductie van deze Truus Schilp lezing het kopje *'Koopman of Dominee'* bedacht, valt mijn oog op de titel *'Agent of Koopman', Theorie en praktijk van de controle op arbeidsmigratie in Nederland'*, een bijdrage van professor Leo Lucassen in een bundel *Nieuwe Nederlanders. Vestiging van migranten door de eeuwen heen*, uit 1996.

Hij publiceerde dit jaar samen met prof. Jan Lucassen het boek *Winnaars en verliezers. Een nuchtere balans van vijfhonderd jaar immigratie*.

In dit boek keren zij zich tegen de al te gemakkelijke opvatting van politici als Bolkestein en PVV-er Bosma dat de migranten van nu niet te vergelijken zijn met de migrantenstromen van vroeger.

'Die succesvolle migranten, vaak vluchtelingen, vormden in de zeventiende en achttiende eeuw maar een kwart van alle buitenlanders. Het merendeel van alle immigranten bestond uit laaggeschoolde arbeiders, zeelieden en seizoenarbeiders, terwijl de grote groep Askenazische joden uit Duitsland en Polen al gauw een veracht en gediscrimineerd proletariaat zou gaan vormen.

Net als de moslims nu werd deze groep arme en orthodoxe joden uit het oosten om sociale en religieuze redenen als een serieuze dreiging beschouwd voor de toen heersende kernwaarden. Heel kort door de bocht: de joden van de zeventiende en achttiende eeuw waren in veel opzichten de Marokkanen van nu.

Dat dit verhaal zelden wordt verteld, komt omdat er in vergelijking met vroeger met twee maten wordt gemeten: voor eerdere periodes kijken we alleen naar de succesvolle, 'goede' migranten, terwijl we ons in het heden beperken tot de problematische, 'slechte' nieuwkomers.

Immigranten worden daarmee verengd tot laaggeschoolde moslims, Antillianen en een enkele dronken Pool. (...) Op die manier is het anti-immigratiedenken een goed voorbeeld van een *selffulfilling prophecy*: immigranten zijn mensen die problemen veroorzaken en daarom is immigratie ongewenst. (...) Maar dat is vals spel, net zo goed als het eenzijdig oplepelen van goede voorbeelden. Het gaat om de juiste proporties en een evenwichtige balans.' Einde citaat.

Voortvarend werd gewerkt aan de totstandkoming van het Fort Europa. Dat is er inmiddels. Zij het met wat 'gaten', zoals het Italiaanse eiland Lampedusa.

Jaarlijks verdrinken er duizenden Afrikaanse migranten in de Middellandse Zee, omdat de gammele bootjes waarop ze proberen het Europese vasteland te bereiken omslaan.

Maar ze blijven komen en laten zich niet afschrikken door hogere hekken.

'Irreguliere migranten' worden ze genoemd. Om hoeveel mensen gaat het? In de Verenigde Staten zijn het er zo'n achttien miljoen, in Europa zou het om drie tot vijf miljoen mensen gaan.

Wat Nederland betreft baseert Ed van Thijn, oud-burgemeester van Amsterdam en voormalig minister van Binnenlandse Zaken, het aantal 'ongedocumenteerden', in navolging van de Rotterdamse hoogleraar Engbertsen, op zo'n tweehonderd tot vierhonderdduizend. Op grond van zijn eigen ervaring gaat hij uit van ongeveer zestigduizend in Amsterdam.

Dat is een opmerkelijk hoger getal dan de politie van Amsterdam schat (veertienduizend) op grond van het aantal staandhoudingen.

Het sluit ook meer aan bij mijn eigen 'natte vingerberekening' ten aanzien van bijvoorbeeld Ghanezen en Chinezen zonder papieren. Op elke 'gedocumenteerde' is er minstens één 'ongedocumenteerde'.

Als er in Amsterdam ongeveer negenduizend Ghanezen wonen, zal er eenzelfde aantal ongedocumenteerde landgenoten verblijven.

Dat zijn voor een deel partners, kinderen en andere familieleden die slachtoffer zijn van mislukte ketenmigratie en, lijkt het, naadloos en geruisloos passen in de informele economie van de Amsterdamse samenleving.

Migranten met onvoldoende verblijfsrecht in Europa vormen een 'middelgroot land' en in Nederland een middelgrote stad (Eindhoven, Utrecht). Officieel 'bestaan' ze niet, maar ze zijn er wel.

'Niemand heeft oorspronkelijk meer recht dan een ander om op een bepaalde plaats van de aarde te zijn', zei Immanuel Kant.

Dat zeg ik als migrant van de zoveelste generatie. Mijn voorouders moeten uit de buurt van Mainz zijn gekomen. Wat mijn familie in de loop van de tijd verloren, zijn een paar letters. De voorvaderen zullen Hoffmann hebben geheten. Ik ben van de arme tak, zeg maar.

Nu neemt Evelyn, uit de rijke tak van de familie Zwart, het stokje over.

2. EVELYN

Ze zijn er, de migranten, sommigen zullen blijven, anderen verder trekken, er zullen nieuwe migranten aankomen en de actuele wetgeving zal er maar ten dele invloed op hebben, zoals de cijfers leren. Dat ze er zijn is op dit moment wel reden voor een maatschappelijk debat, een debat dat op dit moment met een bange ondertoon gevoerd wordt en soms hatelijke trekjes heeft. Laten we vanavond proberen het debat met nuchterheid en compassie te voeren. Ik wil een voorzet doen door een aantal vragen te stellen.

In het wereldhuis hebben we de afgelopen drie jaar ervaring opgedaan met deze ongeziene Amsterdammers. Het is een diverse groep. In het wereldhuis komen Ghanezen, Ecuadorianen en Nigerianen, Filippino's, Bolivianen, Oegandezen, Sierra Leonezen en veel nakomelingen van de gastarbeiders uit Turkije en Marokko en uit de vroegere koloniën Suriname en Indonesië. Wij hebben daarmee zeker niet de hele groep in Amsterdam in beeld, sommige groepen komen naar andere aanlooppunten in de stad, anderen leven zo ondergedoken en misschien zelfs gevangen dat zij onbereikbaar zijn voor elke vorm van hulpverlening. Wij zien dus maar een deel van hen maar met 1500 personen per jaar uit zo'n 95 landen hebben we wel inmiddels een aardig beeld. De meeste mensen die wij zien kwamen niet naar Nederland om asiel aan te vragen maar omdat zij hoopten hier werk te kunnen vinden. De meesten van hen lukt dit ook heel aardig, ze redden zich niet alleen maar ze zijn met succes de kostwinner van hun familie thuis.

Dit brengt mij tot de eerste vraag. Het onderscheid tussen asielzoekers en gelukzoekers, tussen mensen die moeten vluchten- om politieke redenen- en mensen die elders een beter perspectief voor hun toekomst zien – om economische redenen is welbekend. Een onderscheid dat ik, hoe meer migratieverhalen ik hoor steeds minder begrijp. Er ligt een

zeker moreel oordeel aan ten grondslag. Vluchten van oorlog en onderdrukking mag, uit honger en perspectiefloosheid elders een bestaan willen opbouwen mag niet. De wetgeving is opgebouwd op dit onderscheid: er zijn twee strikt van elkaar gescheiden mogelijkheden om in Europa papieren te kunnen krijgen: of asiel of regulier (regulier houdt dan in werk, studie of gezinsmigratie). Op welke van de twee deuren in eerste instantie wordt geklopt bepaalt over het algemeen de hele –juridische- toekomst in Europa. De vraag wat een migrant kan bijdragen aan de samenleving wordt op het moment van aankomst eigenlijk niet gesteld.

Dat ik zo traag van begrip ben kan eraan liggen dat de arbeidsmigratie voor mij heel dichtbij is. Voor mij als nazaat van het Rijnschipper (binnenvaartschippers?)geslacht Wiegel dat na de eerste wereldoorlog hun heil in het Zuiden van Duitsland moest zoeken, (trouwens er zat ook voor een deel het vluchtmotief van een verstikkend beleden katholicisme in)- en mijn eigen migratieverhaal – in de jaren 90 zat de arbeidsmarkt voor theologen in Zuid-Duitsland gewoon behoorlijk dicht maar in Amsterdam kon ik wel aan de slag – vanuit dit kader vind ik het helemaal begrijpelijk wanneer mensen hun land verlaten om elders te gaan werken.

Het kan ook te maken hebben met het feit dat onderscheid zo makkelijk niet te maken is. De schaal tussen gedwongen migratie – en wat is een vlucht voor een volkenmoord of een tsunami anders en geplande migratie is geleidelijk.

Hoe dan ook wie ooit asiel aanvraag en afgewezen is, en wie voor werk hier kwam maar geen arbeidscontract kon krijgen – en voor laaggeschoold werk krijg je die niet - is ongedocumenteerd. Weer zijn cijfers maar schattingen en lopen erg uiteen. Amnesty international schat dat 10% van alle ongedocumenteerden ooit asiel heeft gevraagd, anderen hebben het over 30%.

Sinds de invoering van de koppelingswet werd het werk op de reguliere arbeidsmarkt onmogelijk gemaakt en ook de rechten van mensen met een onvoldoende verblijfsrecht werden beknot. Nederland loopt nog steeds voorop met het bieden van medisch noodzakelijke gezondheidszorg en kinderen hebben gelukkig nog enigszins een goede positie. Alleen wordt sinds de koppelingswet verwacht dat mensen meewerken aan het vertrekplichtbeginsel. Illegaal verblijf is een bestuursrechtelijke overtreding en is vergelijkbaar met het plaatsen van een dakkapel op een huis zonder de juiste papieren. Meer een zaak voor de welstandscommissie dan voor de rechter. Tot nu toe voldeed deze regeling.

Maar nu zijn er dus weer eens plannen voor een strafbaarstelling die in het kort inhouden: wie zonder vereiste documenten in Nederland verblijft, wordt strafbaar. Wie zijn legale status verliest doordat een arbeidscontract niet wordt verlengd, de student van buiten Europa die na afronding van de studie op zoek naar werk wil gaan maar de papieren niet goed op orde heeft wordt strafbaar. Wie in het kader van de gezinshereniging of uit liefde voor een Nederlander naar Nederland komt en de relatie op de klippen ziet lopen wordt strafbaar. Wie als slachtoffer van mensenhandel naar Nederland werd gelokt en van zijn paspoort beroofd om hulp vraagt is strafbaar. Strafbaarstelling is buiten elke proportie.

Voor mensen die de fout ingaan is er het strafrecht. Ongedocumenteerden die een delict plegen krijgen nu een ongewenstverklaring. De redenen waarvoor zo een verklaring kan

worden opgelegd zijn drie jaar geleden flink uitgebreid. Daarmee is over het algemeen het perspectief op een verblijfsvergunning verkeken. In het wereldhuis hebben we weinig ervaring met ongewenstverklaringen, na enig speurwerk kwamen we op vier personen die ooit zo een verklaring hadden, bij twee werd die na verloop van tijd weer ingetrokken, de derde, een man van inmiddels veertig werd tussen zijn 12^e en zijn 16^e naar het land van zijn vader gestuurd en is voor de rest een rasechte Amsterdammer maar dan met een strafblad. Uit rapporten van de overheid begrijp ik dat het uitzetten van criminele vreemdelingen soms lastig is ook al zijn er ook nu voldoende rechtsmiddelen voorhanden om hen uit te zetten. Een strafbaarstelling vergroot die mogelijkheden niet.

Een strafbaarstelling lost dus geen probleem op, en zal lastig uitvoerbaar zijn. Veel partijen zijn het met elkaar eens. Zij stelden samen de petitie *geen strafbaarstelling* op: een bont gezelschap van onder meer de gemeente Amsterdam, de vereniging van Friese gemeenten, de vakbonden CNV en FNV Unicef en Defence for Children en natuurlijk ook veel kerkelijke groepen van landelijk Kerk in Actie tot lokaal de Protestantse Diaconie. Ten opzichte van de uitvoerbaarheid van de plannen voorziet de petitie nogal wat struikelblokken, ik citeer:

Eerdere kabinetten zijn vanwege zwaarwegende juridische en praktische bezwaren niet overgegaan tot strafbaarstelling van illegaal verblijf. Zo zouden door de strafbaarstelling migranten zonder geldige verblijfspapieren (nog) meer aangewezen worden op overlevingscriminaliteit. Verdere marginalisering van deze migranten kan leiden tot een toename van strafbare feiten zoals identiteitsfraude, uitbuiting, mensenhandel en mensensmokkel. Ook procedures en andere administratieve lasten zullen toenemen. Transacties, vervolging, boetes die niet betaald kunnen worden, vervangende hechtenis; het geheel zal een aanzienlijk beslag leggen op de toch al beperkte capaciteit van politie, rechtbanken en gevangenissen.

Gemeenten voorzien dat zij nog meer te maken zullen krijgen met openbare orde problemen zoals overlast, overbewoning, en risico's voor de volksgezondheid. Deze zaken zullen moeilijker bestreden kunnen worden door de onzichtbaarheid van de betrokkenen.
einde citaat

Uitgaande van gezond bestuurlijk verstand zou je dus eigenlijk niet hoeven verwachten dat het deze keer wel zo een vaart gaat lopen. Maar laten we eens minder optimistisch zijn en het scenario doorspelen: Welke gevolgen zou een strafbaarstelling van illegaliteit hebben?

3. COR

De vraag die zich vervolgens aandient is: wordt iemand die mensen zonder legaal verblijf helpt ook strafbaar?

Zo ver zal het niet meteen komen. Een kommetje soep van de caritas zal worden gedoogd. Maar volgens het wetboek van strafrecht is iemand die *meewerkt* aan een misdrijf strafbaar. Dus wie zal nog zijn handen willen branden aan concrete opvang? Kun je het je voorstellen: de Diaconie als criminele organisatie?

De Diaconie van de Protestantse Kerk van Amsterdam zal nooit de rol van agent gaan spelen, die mensen die 'illegaal' worden verklaard, de deur zal wijzen, laat staan aangeven. De kerk zal niet de rol van collaborateur spelen, maar opkomen voor de rechten van de vreemdeling. Daarin speelt zij niet de rol van de dominee, maar is zij de verkondiger van de universele rechten van de mens.

Maar het gaat snel. Rechten van mensen zonder papieren worden ingeperkt. Sinds de PVV als gedoogpartner van het kabinet Rutte niet alleen bij Henk en Ingrid aan gezag wint, maar ook bij Gerd en Maxime, raakt de gedachte van de rechtmatigheid (en daarna de wetmatigheid) van strafbaarstelling van illegaal verblijf sluipenderwijs ingeburgerd.

Hij is een jonge Somaliër. Wat hij achter de rug heeft wil je niet weten en is in dit kader ook niet relevant.

Hij was minderjarig toen hij in ons land asiel vroeg. Zijn verzoek werd dat afgewezen omdat hij zijn vingers moedwillig zou hebben verminkt. Hij zou, met andere woorden, ik bedoel in de woorden van de IND, daarmee een eerder, verloren asielverzoek in een ander Europees land hebben willen verhullen. Hij werd 'geklinkerd', zoals dat heet.

Verzoek afgewezen, op straat gezet. En ook niet verder geholpen door een vluchtelingenorganisatie, want die ging af op het dossier van de IND.

Toen hij bij ons kwam, vertelde hij mij dat hij *niet* met zijn vingers had gemanipuleerd. Ik kan alleen maar werken vanuit vertrouwen en niet op grond van wantrouwen op voorhand.

Ik stuurde hem naar de Kruispost. Daar kreeg hij een afspraak met een dermatoloog. Die concludeerde: 'van zelfmutilatie is geen sprake, hij heeft gewoon last van ezceem'. Hij zit nu in een ex-ama traject. Maar dat stopt. Er is nog steeds geen uitsluitel.

Zij kwam 17 jaar geleden als arbeidsmigrant uit Ghana. Redde het met kleine baantjes. En toen werd ze ziek. Diabetes. Niet met een simpel pilletje onder controle te houden. Het valt hier in Amsterdam al nauwelijks onder controle te houden.

Volgens de onafhankelijke arts, die de IND van advies moet dienen, is er behandeling in haar eigen land mogelijk.

De vraag of die voor haar toegankelijk zal zijn valt buiten de beoordeling. Ze moet terug. Maar dat kan ze niet, ze heeft daar geen netwerk dat haar opvangt en de medische kosten kan betalen.

We brachten haar naar dr. Valckenier, de verzamelnaam van de GGD-artsen. Hij onderzocht haar niet, hij vroeg niet naar haar medicatie. Hij vroeg enkel: 'Waarom bent u zo dik?' En hij zei tegen ons: 'Ze moet terug; wij helpen geen illegalen.' Zonder ondersteuning van de diaconie redt ze het niet, zelfs niet met haar netwerk hier.

Hij is een jonge vluchteling uit Sierra Leone. Hij is homoseksueel. Zijn partner en hij werden in elkaar geslagen, toen mensen ontdekten dat ze een homopaar waren. Zijn partner overleed aan de verwondingen. Hij zelf hield er een steekwond in zijn rug en een beschadigd oog aan over.

Hij kreeg geen bescherming van de autoriteiten in zijn land, integendeel, hij werd zo bedreigd dat hij naar Nederland vluchtte. Zijn verhaal werd niet serieus genomen. Ook de vluchtelingenorganisatie vond dat hij wel naar eigen land terug kon.

Hij diende een nieuw verzoek in, nu op grond van schrijnendheid. Ik zei nog: 'meneer is homoseksueel, geen masochist'. De ambtenaar kon daar nog om glimlachen, maar het verzoek werd afgewezen. Het scheelde weinig of hij was ter plekke in vreemdelingenbewaring genomen. Hij is actief in het Wereldhuis.

Ik ken haar nog uit de tijd van het Kerkhuis, de voorloper van het Wereldhuis. Een Oost-Afrikaanse vrouw met HIV. Ze kreeg een verblijfsvergunning, een uitkering, een huis; de inrichtingskosten heeft ze net afbetaald. Maar haar verblijfsvergunning werd niet meer verlengd. Want ze kan nu behandeling krijgen in eigen land, heeft de onafhankelijke medisch adviseur geconcludeerd.

Dat driekwart van de HIV-patiënten daar géén behandeling krijgt, telt niet. Waarom zij dan wel toegang tot de noodzakelijke behandeling zou kunnen krijgen, is geen discussiepunt. Uitgeprocedeerd. Ze blijkt ook nog eens slachtoffer van vrouwenhandel te zijn. Een collega was er kapot van toen ze het verhaal hoorde. Maar niemand die voor haar zorgt als wij het niet doen.

Hij stond te kleumen bij de uitgang van metro Waterloo plein. Procedure verloren. Geen opvang meer van de organisatie die hem eerder onderdak had verleend. 'Waarom ga je niet terug naar je eigen land?' Een man die, als je wat meer tijd en aandacht geeft, de onmiskenbare trekken van PTSS bleek te hebben. Gedwongen als hij was om als tiener bij de rebellen slavenwerk te verrichten, slachtoffer van marteling, getuige van bombardementen. Ik meldde hem aan bij Centrum '45, een erkende instelling die mensen met een oorlogstrauma behandelt. Dertien maanden werd hij opgenomen in de kliniek in Oegstgeest, nu krijgt hij ambulante behandeling. Nog steeds heeft hij geen verblijfsstatus. Alleen uitstel van vertrek.

De onzekerheid duurt al twee jaar voort. De aanvraag voor verblijf op grond van medisch noodzakelijke behandeling is afgewezen.

Vijf voorbeelden van mensen van wie je zegt: die laat je niet aan hun lot over, daar blijf je toch voor gáán!

Ze zijn niet crimineel. Maar wel strafbaar als ze het beroep hebben verloren en geacht worden ons land binnen 28 dagen te verlaten?

Hoever laten we het komen?

Wie 'illegalen' helpt, ik zegt het verkeerd: wie illegaal *verklaarden* helpt, kan strafbaar worden.

Ach, zo'n vaart zal het wel niet lopen, zegt iedereen.

Maar voor je het weet, denkt ieder voor zich: 'daar brand ik m'n handen niet aan'.

Want als de overheid zoiets vindt, dan zullen ze dat toch niet voor niets doen, he Henk?

En ons land wordt toch wel een beetje vol, nietwaar Ingrid?

Wij zijn van het tegengeluid. Nee, dat zeg ik niet goed: wij zijn van de compassie.

Wij zijn bevooroordeeld, want we zijn betrokken binnenstaanders. We kennen de mensen.

Mensen die we, als we de ruimte hadden, in huis zouden nemen.

Sterker nog, en dan spreek ik voor mezelf: het zijn mensen die ik zelf opvang en die ik zal blijven opvangen, ook als een meerderheid zich zal uitspreken tegen toelating van deze vreemdelingen in ons land.

4. EVELYN

Misschien verbaast het u als ik nu zeg: toch zijn het niet eens de ongedocumenteerden zelf die het meeste last zullen hebben van een strafbaarstelling. Vooral voor de legale inwoners van Nederland zou de strafbaarstelling slecht uitpakken.

Voor migranten maakt het uiteindelijk niet veel uit of het gebrek aan de juiste papieren nu onder het strafrecht of het bestuursrecht valt. Ze houden er nu al rekening mee dat zij zo van straat geplukt kunnen worden. Ze weten nu al dat een controle in de metro, een fietslichtencontrole of een huisbezoek van actie zoeklicht in sociale huurwoningen het einde van hun Nederlandse carrière kan betekenen, dat zij, zoals zij het zelf beleven arrestatie en deportatie tegemoet kunnen zien. Mensen zonder papieren leven met een continue waakzaamheid. Zij proberen nare situaties op straat te ontlopen, ze hangen niet doelloos rond, ze gedragen zich zo correct en onzichtbaar mogelijk in winkels, trams en in hun sociale contacten. En in de meeste situaties gaat dit ook goed. Van onze 1500 wereldhuisbezoekers zitten er circa 20 per jaar een periode in vreemdelingendetentie. Dat zijn er 20 teveel, want geen van hen heeft iets uitgevreten, niet eens een brood gejat (ook al was dat in de ogen van bisschop Muskens geoorloofd).. Het is absurd dat de situatie van de gedetineerden onder een strafbaarstelling zelfs zou verbeteren, de condities in strafdetentie zijn namelijk een stuk beter dan in vreemdelingendetentie. Amnesty international heeft Nederland er in november vorig jaar nog op de vingers getikt.

Feit is dus ook dat 98% van de wereldhuis bezoekers nooit zelf in vreemdelingendetentie heeft gezeten. Het beleid van de gemeente Amsterdam is debet aan dit gelukkig lage cijfer van arrestaties. De politie vindt het nog steeds zinvoller om dienders in te zetten in de misdaadbestrijding dan om bestuursrechtelijke overtredingen op te sporen. De politie campagne om ook mensen zonder papieren op hun rechten te wijzen- hun recht om aangifte te doen mochten zij het slachtoffer van een misdrijf worden - verdient groot respect. Dankzij een aantal Amsterdamse agenten ervaren ongedocumenteerden een klein stukje bescherming. Wie geen bankrekening mag openen maar wel goed verdient als schoonmaker loopt immers met veel geld op zak over straat - een makkelijke prooi voor overvallers. Meer criminaliteit op straat - dat moet niemand willen.

In de media overheerst het beeld van de gelukzoeker – doorgaans een jongeman die zonder enige voorkennis naar Nederland komt, in het veelbesproken bootje en nu verwacht binnen enkele maanden een auto te kunnen kopen. Dit is zeker geen volledig beeld. Veel mensen weten waar zij aan beginnen als ongedocumenteerde arbeidsmigrant in Nederland en verrassend genoeg blijkt Nederland nog steeds een goede keuze. Veel schoonmakers uit de Filippijnen werkten eerder in huishoudens in Hongkong , Saoedi Arabië of Singapore. In die landen is het voor huishoudelijk personeel wel mogelijk om met een verblijfsvergunning te werken. De vrouwen en mannen geven de voorkeur aan Nederland als werkplek. Zij voelen zich door hun werkgevers hier meer gerespecteerd, zij kunnen meer geld overmaken en zij in Amsterdam hebben zij mogelijkheden om van hun schaarse vrije tijd te genieten. Circa 250 van hen bezoeken op dit moment een van de cursussen in het wereldhuis. Josi is er een van. Vroeger was zij manager van een warenhuis in Manilla maar dat ging failliet en haar trektocht naar werk begon. Zij vertelde me dat zij er van geniet om nu in Nederland te zijn. Als vrouw kun je gewoon in je eentje door het park wandelen. Josi heeft nu 8 werkgevers waarvoor ze elke week het huis schoonmaakt. Ze kan goed met hen overweg. Van haar inkomsten kan ze goed rondkomen en ze maakt maandelijks geld over naar haar dochter die

thuis voor oma en kleindochters zorgt. Zij verheugt zich op het grote festival over drie weken in Spaarnwoude waar de Filipijnse gemeenschap hun nationale feestdag zal vieren.

Josi, Jackie, Coring, Francia, Graciela – de domestic workers uit Latijnsamerika en de Filippijnen reizen met een GVB abonnement, spreken voldoende Nederlands om op de hoogte te zijn van nieuwe regelingen in het openbaar vervoer en speuren de stadsbladen na op grote evenementen in de stad en huizen te huur. Zij volgen het debat rond de strafbaarstelling en maken zich zorgen: zijn wij nu ongewenst? worden wij gedeporteerd? Tot nu toe probeer ik hen gerust te stellen, er zal voorlopig niet zo veel voor je veranderen.

Voor iedereen *met* een verblijfsvergunning zal er wel wat veranderen: de strafbaarstelling: is één van de vele kleine kantelmomenten naar een samenleving die haat toelaat als een blok aan het been, een samenleving die zichzelf tot slaaf maakt van haar eigen ressentimenten. Een gevaarlijke ontwikkeling voor een moderne democratische staat. De founding father van de Verenigde Staten, George Washington herkende dat gevaar al in 1796 toen hij schreef:

The nation which indulges towards another an habitual hatred or an habitual fondness is in some degree a slave. Of in het kort: wie zichzelf overgeeft aan haat jegens een ander volk maakt zichzelf tot slaaf. Dit is wat er geleidelijk aan gebeurt. Wij wennen langzaam aan hatelijke opmerkingen jegens migranten. Wij accepteren dat zelfs een minister president zegt dat Nederland moet worden teruggegeven aan de Nederlanders – en daarmee ontkent dat circa 90% van de Nederlanders afstamt van migranten. Nederland dankt zijn rijkdom aan de kracht van migranten en is door de eeuwen heen opgebouwd door mensen die moesten vluchten en/of hier neerstreken omdat zij een goede handel konden opbouwen.

Er waren nog wat kantelmomenten de afgelopen jaren: het kantelmoment van de koppelingswet 13 jaar terug, de nieuwe vreemdelingenwet 11 jaar terug die de toestroom van asielzoekers succesvol beperkte – en tegelijk waarschijnlijk – maar wie kan dit tellen: een bijna even groot aantal ongedocumenteerde arbeidsmigranten heeft geproduceerd. Wie wil komen blijft immers komen-.

Kantelmomenten waarbij van braafste jongetje van Europa nu de jongen met de stoerste taal is geworden. Stoere taal ingegeven uit angst voor de toekomst.

Nuchtere compassie is eerder gevraagd, zoals Geesje Werkman van de landelijke Protestantse kerk het graag zegt: “Er zijn mensen waar wij het mee moeten uithouden” en ik wil eraan toevoegen: er zijn mensen waarvan we blij moeten zijn dat ze het met ons uithouden.

Ik voorzie dat wij de tweede groep de komende decennia bitter nodig zullen hebben. Mensen die bij een verschaalde WMO bij een groeiend aantal ouderen thuis schoon maken, migranten die het drukke tweeverdienersleven in de grote stad door hun dienstverlening mogelijk maken – voor een productieve samenleving hebben wij deze arbeidskrachten nodig. En ik hoop met Marieke van de Werf straks van gedachten te kunnen wisselen hoe wij kunnen werken aan een duurzame toekomst van Nederland.

Kortom: Migratie – gedwongen of gepland bouwt samenlevingen op. Wat ik mis de laatste jaren is de pragmatische poldermentaliteit van Nederland: hoe halen we voor de samenleving

een zo groot mogelijk profijt uit de arbeidskracht van migranten?. En ik mis de compassie: waarom besluiten mensen juist nu om te vluchten uit Tunesië? In plaats daarvan wordt Frontex vlug gefaciliteerd om de muur weer eens hoger op te trekken, straks komen die mensen nog helemaal tot hier. Waar komt de angst vandaan? Misschien heeft het met mijn positie als goed geïntegreerde buitenstaander te maken: Ik begrijp een aantal ontwikkelingen in het Nederland van de laatste 15 jaar niet goed: Waarom moeten wij de laatste jaren alsmat het gedachtengoed van de linkse kerk afzweren en daarbij ontkennen dat de integratie van veel groepen naar verwachting en zelfs boven verwachting goed gaat. En überhaupt hoezo linkse kerk? De rechtse kerk was het immers, zo laten de gebroeders Lucassen in hun balans van vijfhonderd jaar migratie zien die de gastarbeiders in de jaren zestig in grote getale naar Nederland liet komen. Waarom is het de laatste tijd niet opportuun om hardop te zeggen dat sommige ontwikkelingen je laten denken aan de jaren 30 van de vorige eeuw? Waarom mag haat tegen hele bevolkingsgroepen worden gepreikt onder de noemer vrijheid van meningsuiting? Haat is een blok aan het been van een samenleving die mee wil doen in een globale samenleving. Iets wat we ons niet meer kunnen permitteren. Daarbij wil ik het nu laten.